

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SANJA OPAČAK

**PRILAGODBE DJETETA NA PREDŠKOLSKU USTANOVU I ODVOJENOST OD
RODITELJA**

Završni rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SANJA OPAČAK

**PRILAGODBE DJETETA NA PREDŠKOLSKU USTANOVU I ODVOJENOST OD
RODITELJA**

Završni rad

JMBAG:0303048078, redoviti student

Studijski smjer:Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: Doc.dr.sc Sandra Kadum

Pula, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti
tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja
Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i
sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o
autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi
promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SUSTAV OBRAZOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	2
2.1 Rani i predškolski odgoj u Republici hrvatskoj	2
2.2 Osnovnoškolsko obrazovanje	5
2.3 Srednjoškolski odgoj i obrazovanje.....	6
2.4 Visoko obrazovanje	6
3. PREDŠKOLSKI ODGOJ KROZ POVIJEST	7
3.1 Početci predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj.....	9
4. DJEČJI VRTIĆ – PREDŠKOLSKA USTANOVA	11
4.1 Odgojno-obrazovni rad u vrtiću.....	12
4.2 Odgojitelj u odgojno-obrazovnom radu	13
4.3 Organizacija prostora vrtića	14
4.4 Dječje jaslice	15
5. PRILAGODBA DJECE NA VRTIĆ	17
5.1. Separacijska anksioznost	17
5.2 Uloga odgojitelja u prilagodbi	18
5.3 Uloga roditelja u prilagodbi	20
5.4 Kako olakšati prilagodbu djeteta?	21
6. INTERVJU	23
6.1 Intervju s roditeljima o prilagodbi djece na jaslice	23
7. ZAKLJUČAK	27
8. POPIS LITERATURE	28
9. POPIS SLIKA	30
10. SAŽETAK	31
11. SUMMARY	32

1. UVOD

„Jeste li u kakvoj prigodi u jesenskim mjesecima zavirili u jaslice? Za mnoge sumnjam. Tamo se uglavnom, u to vrijeme nađu mame, bake i koji tata- oni koji su doveli djecu. A oni, zna se, moraju juriti za svojim egzistencijalnim bitkom. I odlaze...A dječica prosvjeduju i prosvjeduju- svatko na svoj način- protiv najveće im nanesene nepravde na ovom svijetu- protiv odvajanja od roditeljskog gnijezda...” (Došen-Dobud,2004:11)

Ovako autorica Došen-Dobud opisuje jasličko okruženje u razdoblju prilagodbe u jednom vrtiću. No, i u drugim vrtićima nije drugačije u razdoblju prilagodbe. Djeca polaskom u jaslice i vrtić prvi se put odvajaju od svojih roditelja, napuštaju svoje sigurno okruženje. Za njih je to stresno razdoblje; novo okruženje, nove, nepoznate osobe u njihovom životu. Svako dijete na svoj način proživljava proces prilagodbe. Svoju tugu razdvajanja od obitelji i promjenu okoline iskazuje u promjenama u ponašanju ili fiziološkim promjenama. Najčešće se te promjene u ponašanju i reakcije normaliziraju nakon dva tjedna boravka u vrtiću. Uloga odgojitelja u razdoblju prilagodbe je pomoći djetetu da na što lakši način prebrodi prilagodbu. Isto tako, vrlo je važna interakcija između odgojitelja i djeteta, to jest trebaju uspostaviti socio-emocionalnu vezu. Odgojitelj prihvaća dijete upravo onakvo kakvo je, sa svim navikama koje je dosad dijete steklo. Odgojitelj svoje ponašanje treba prilagoditi svakom djetetu, njegovim navikama i njegovim potrebama. Smatra se da bi bez prilagođavanja svoga ponašanja prema djetetu, odgojitelj teško stupio u interakciju s djetetom. (Stevanović, 2000; prema B.Starc i A.Miljak, 1991.)

Ovaj je rad podijeljen na 8 poglavlja. Prvo poglavlje obuhvaća sastavnice obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj. Sljedeće poglavlje daje uvid u povijest predškolskog odgoja i početak predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj. U trećem poglavlju govorit će se o vrtiću i jaslicama kao predškolskim ustanovama, o prostornom okruženju te ulozi odgojitelja u odgojno-obrazovnom radu. Sljedeća poglavlja govore u razdoblju prilagodbe djece, te uloge odgojitelja i roditelja u razdoblju prilagodbe. Posljednje poglavlje koncipirano je u obliku intervjua. Intervju obuhvaća dojmove i reakcije roditelja čija su djeca prošla razdoblje prilagodbe.

2. SUSTAV OBRAZOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Današnji odgojni i obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj strukturiran je tako da obuhvaća: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovno obrazovanje, srednje i visoko obrazovanje. (<https://mzo.hr>)

2.1 Rani i predškolski odgoj u Republici hrvatskoj

Započinje odgojem i skrbi o djeci predškolske dobi, te se ostvaruje u programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od šest mjeseci do polaska u školu. Kako bismo bolje razumjeli programe predškolskog odgoja, navest ću jednu od definicija odgoja: *“Odgoj je integralna funkcija života djeteta i njegova stalna potreba koja se najviše razvija igrom i radom u roditeljskom domu i u organiziranim oblicima predškolskog odgoja i obrazovanja”* (Marko Stevanović, 2000:11)

Programi predškolskog odgoja ostvaruju se u dječjim vrtićima ili ustanovama koje su ovlaštene za provođenje predškolskog odgoja. Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju koji je donesen 1997.godine, dječji vrtići su javne ustanove koje djelatnost predškolskog odgoja obavljaju kao javnu službu. U Zakonu prema članku 3. navodi se da se predškolski odgoj u dječjim vrtićima ostvaruje prema razvojnim potrebama i osobinama djeteta, te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji. (<https://zakon.hr>) Rani i predškolski odgoj podijeljen je u tri odgojno-obrazovna ciklusa:

1. ciklus - od šest mjeseci do navršenih godinu dana djetetovog života.
2. ciklus - od navršene prve do navršene treće godine djetetova života.
3. ciklus - od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu.

Prema članku 15. iz Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju navodi se da se u dječjem vrtiću ostvaruju redoviti programi njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite koji su prilagođeni razvojnim potrebama djeteta te njihovim mogućnostima i sposobnostima. Naravno, navode se i ostali programi poput programa prilagođenih djeci s poteškoćama u razvoju, za djecu pripadnike etičkih i nacionalnih zajednica ili manjina, programi predškole i drugi programi. Dječji vrtić može izvoditi i druge programe u skladu sa zahtjevima roditelja i potrebama djece. Radi provođenja

uspješne odgojno - obrazovne prakse, obveza dječjih vrtića je da se kontinuirano usklađuje i s nacionalnim zahtjevima koji su sadržani u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj koji je donesen u Zagrebu, 2014.godine. Nacionalni kurikulum sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja rane i predškolske dobi, kurikularne sastavnice koje su temeljene na znanstvenim i stručnim hrvatske i svjetske odgojno-obrazovne teorije i prakse ranog i predškolskog odgoja. U središte kurikuluma postavljene su vrijednosti, ciljevi i načela kojima se omogućuje da dječji vrtić samostalno djeluje i ostvaruje vlastite pedagoške ideje. *„Vrijednosti koje su navedene u kurikulumu izvode se iz najboljega humanističkog naslijeđa društva i civilizacije, na pojedinačnoj i društvenoj razini“.* (2014:19)

Vrijednosti na kojima se temelji planiranje i djelovanje odgoja i obrazovanja su:

- Znanje,
- Identitet,
- Humanizam i tolerancija,
- Odgovornost,
- Autonomija,
- Kreativnost

Načela su vrijednosna uporišta i sastavnice kojima se osigurava usklađenost svih sastavnica kurikuluma, a ona su:

- Fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću,
- Partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom,
- Osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju,
- Otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost za unapređivanje prakse

Također, kurikulum je i osnova za planiranje i organiziranje rada vrtića, uključujući i izradu kurikuluma vrtića i predškole. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014)

Ciljevi Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje su osiguravanje dobrobiti za dijete i cjeloviti razvoj, odgoj, učenje djeteta i razvoj kompetencija. Osiguravanje dobrobiti djeteta podrazumijeva usmjeravanje odgojno-obrazovnog rada prema djetetu, da odgojitelji znaju razumjeti dobrobit djeteta te

shvaćanje pojmova djetinjstva, socijalizacije, odgoja i obrazovanja. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014)

Cjeloviti razvoj djeteta, kao jedan od ciljeva Nacionalnog kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, proizlazi na temelju shvaćanja da je dijete cjelovito biće i da je njegovo učenje prihvaćeno kao integrirano te je smjernica prema planiranju odgojnog-obrazovnog procesa u vrtićima. Nacionalni kurikulum je usmjeren prema razvoju različitih kompetencija djeteta koje se potiču i prate kontinuirano. Kompetencije djeteta procjenjuju se cjelovito te se promatraju prema razvojnim mogućnostima svakog djeteta posebno, a ne prema kronološkoj dobi. Razvoj kompetencija, koje se potiču Nacionalnom kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, usvojene su i prihvaćene iz Europske unije koja je predložila 8 ključnih kompetencija za cijelo životno učenje. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014)

To su:

- Komunikacija na materinjem jeziku,
- Komunikacija na stranom jeziku,
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju,
- Digitalna kompetencija,
- Učiti kako učiti,
- Socijalna i građanska kompetencija,
- Inicijativnost i poduzetnost,
- Kulturna svijest i izražavanje

2.2 Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovno obrazovanje započinje upisom u prvi razred osnovne škole. Osnovno obrazovanje obvezno je za svu djecu i u pravilu traje od šeste do petnaeste godine života.(<https://mzo.hr/>)

Osnovna škola traje osam godina i izvodi redovite i posebne programe. Dijete upisom i pohađanjem osnovne škole stječe znanja i sposobnosti za daljnji nastavak obrazovanja. (članci 11. i 12., Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi)

Na internetskoj stranici Ministarstva znanosti i obrazovanja navedeno je da je u sustavu osnovnoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj moguće i paralelno osnovno obrazovanje u obliku osnovnoga umjetničkog obrazovanja. Osnovno umjetničko obrazovanje može se provoditi kao glazbeno i plesno obrazovanje. Upisati se mogu djeca koja su navršila sedam godina života i zadovoljila kriterije koji su propisani kurikulumom (<https://mzo.hr/>)

Osnovno glazbeno i plesno obrazovanje izvodi se prema planu i programu osnovnoškolskog umjetničkog kurikuluma. Osnovno glazbeno obrazovanje traje šest godina dok osnovno plesno traje četiri godine.

Nastava u osnovnoškolskom obrazovanju planira se prema planu i programu nacionalnog kurikuluma, nastavnih planova i programa i školskog kurikuluma.

U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi navedeni su ciljevi i načela odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama na kojima bi se odgojno-obrazovni rad u osnovnim i srednjim školama trebao temeljiti.(<https://mzo.hr/>) Prema ciljevima, koji su navedeni u Zakonu, možemo utvrditi da je potrebno osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati cjelokupni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima. Cilj je Razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta, također jedan od bitnih ciljeva je i osigurati učenicima stjecanje temeljnih i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu. Odgojno obrazovni rad u školskoj ustanovi temelji se prema samostalnom planiranju i organizaciji rada prema smjernicama hrvatskog nacionalnog standarda koji je u skladu s nacionalnim kurikulumom i nastavnim planovima i programima. (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, članak 4. i 5.,2008)

2.3 Srednjoškolski odgoj i obrazovanje

Srednjoškolski odgoj i obrazovanje djeluje u srednjoškolskim ustanovama i drugim javnim ustanovama koje obavljaju različite vrste i oblike odgoja i obrazovanja. Također, obavljaju različita osposobljavanja i usavršavanja koja su usklađena s Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Učeniku nakon završetka osnovne škole i upisom u srednju školu omogućava se daljnje stjecanje kompetencija za uključivanje na tržište rada i upise na visoka učilišta. Za srednje obrazovanje osmišljeni su programi kojima se mogu steći niže ili srednje razine srednjeg obrazovanja i programi osposobljavanja i usavršavanja. Prema vrsti programa razlikujemo gimnazije, srednje strukovne škole i umjetničke škole.

2.4 Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje provodi se u visokim učilištima poput sveučilišta, fakulteta, umjetničkih akademija, veleučilišta i visokih škola. Bit osnivanja visokih učilišta je osposobljavanje radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti. Na visokim učilištima mogu se izvoditi sveučilišni i stručni studiji. Sveučilišni studiji obuhvaćaju tri stupnja obrazovanja: preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. Sveučilišni studiji osposobljavaju studente za obavljanje poslova u znanosti, visokom obrazovanju i u javnom i poslovnom sektoru.

Završetkom stručnih studija studentima je omogućeno obavljanje stručnih zanimanja i neposredno uključivanje u radni proces. (<https://mzo.hr>)

3. PREDŠKOLSKI ODGOJ KROZ POVIJEST

Ranije u radu navedena je definicija odgoja, a sam odgoj spominju i stari grčki filozofi Sokrat, Aristotel i Platon. Sokrat je razvio induktivnu ili razvojnu metodu kojom odgajatelj ili učitelj pitanjima može potaknuti dijete da samostalno pronađe pravi odgovor na postavljeno pitanje. (Stevanović, 2000.)

Kroz njihova djela razvila se i sama ideja o predškolskom odgoju, Platon, koji je bio ujedno i Sokratov učenik, isticao je kroz svoja djela da se kroz odgoj treba potaknuti i dalje razvijati djetetov razvoj. Također, posebno je cijenio dječje igre i pričanje priča i bajki. Aristotel, Platonov učenik, u svome djelu "Politike" piše o svojim pogledima na odgoj. Naglašava važnost odgoja koji treba polaziti od čovjekovog prirodnog razvoja, povezivanjem sadržaja tjelesnog, intelektualnog i moralnog odgoja. Kasnije, razvijajući predškolski odgoj javljaju se razni pedagozi, učitelji koji su sa svojim radom oblikovali današnji predškolski odgoj. Neki od njih su: Thomas More, Jan Amos Komensky, Jean-Jacques Rousseau, Heinrich J. Pestalozzi. Robert Owen, Charles Fourier, Friedrich Fröbel, Maria Montessori i mnogi drugi. (Stevanović, 2000.)

- Jan Amos Komensky (1712.-1778) češki pedagog, ujedno i tvorac prvog sustava predškolskog odgoja. Smatrao je predškolski odgoj prvim stupnjem odgojnog sustava, razradio je zadatke odgoja, program i metode odgoja.
- Heinrich J. Pestalozzi (1746.-1827.), švicarski pedagog, kroz svoja djela ističe važnost socijalnog gledišta kao osnovu odgoja, značaj odnosa između majke i djeteta. Odgojni cilj podijelio je u tri zadatka:
 - odgoj glave (umni odgoj),
 - odgoj srca (moralni odgoj),
 - odgoj ruke (tjelesni odgoj)
- Friedrich Fröbel (1782.-1852.), njemački pedagog, koji je svoje znanje i iskustvo u radu sa djecom stekao u suradnji s H. J. Pestalozzijem. 1837. godine u njemačkom gradiću Blankenburgu osniva "Zavod za njegovanje nagona za zanimanjem u djetinjstvu i mladosti", kasnije je zavod dobio ime "Kinder Garten" ("Dječji vrtić"). To je bilo prvo dječje zabavište u svijetu koje je organizirano na načelima suvremenog odgojnog rada. Fröbel je u dječjim zabavištima naglašavao značaj igre kao glavnu aktivnost. Kroz uvođenje raznih didaktičkih materijala djecu je upoznavao s geometrijskim pojmovima, pojmovima suprotnostima. Kroz crtanje i modeliranje djeca su razvijala svoje

likovno stvaralaštvo, kroz rad u vrtu i brigu o životinjama i cvijeću stjecala su radne navike i poštivala okolinu oko sebe. Fröbel je isticao važnost suradnje obitelji i odgajatelja i ulogu majke u odgoju djeteta. Bio je svjestan da je obiteljski odgoj nezamjenjiv. (Stevanović, 2000)

- Maria Montessori (1870.-1952.) talijanska je pedagoginja i liječnica koja je svoj rad započela u klinici za slaboumnu djecu. Liječnici, koji su obavljali svoj medicinski posao, o odgoju te djece nisu brinuli jer se smatralo da se tu ništa ne može učiniti za njihov razvoj. Maria Montessori je smatrala da takvoj djeci treba poticaj za njihov razvoj i okolina sa svojim materijalom koji može pomoći. (Stevanović, 2000) Nakon studija pedagogije i psihologije, započela je sa praktičnim radom s djecom. Stalno ih je promatrala i poticala na samostalnu igru. Kako bi se djeca samostalno razvijala, smatrala je da se treba osigurati ugodan i posebno organizirani prostor u kojem će djeca biti aktivna, vježbajući s posebnim didaktičkim materijalima koji potiču razvitak senzornih, motoričkih i psiholoških funkcija. Način rada i odgoja Marie Montessori i danas je koristan i cijenjen. Mnogo vrtića i škola u mnogim državama rade po "Montessori metodi". "Montessori metoda" potiče razvoj dječjih osjetila, mišljenja i samoopažanja. Dijete se razvija vlastitim snagama u tjelesnom, umnom i duševnom aspektu. (Stevanović, 2000.)

Predškolske su ustanove dugo u prošlosti imale samo zaštitno-socijalnu ulogu gdje se vodila briga da napuštena i djeca siromašnih roditelja imaju potrebnu zaštitu i skrb. Bili su osigurani povoljni prostori s higijenskim i zdravstvenim uvjetima kako bi se djeca mogla razvijati kao i druga djeca iz imućnijih obitelji. Prve predškolske ustanove bila su dječja obdaništa gdje su se čuvala i skrbila djeca čije su majke radile u tvornicama. U obdaništima su mogla biti djeca u dobi od 2. do 14. godine i ostajala su u njima cijeli dan. Djeca su se osjećala sigurno i mogla su se razvijati u svim pogledima dječjeg razvoja. Tijekom prošlosti bile su organizirane i omogućene različite predškolske ustanove s pedagoškim programima koji su imali različiti pogled na svoju funkciju, ali u njihovom središtu bilo je dijete i njegov cjelokupni razvoj. Prije donošenja Konvencije o pravima djeteta 1971. godine u Veneciji su se sastali predstavnici mnogih europskih država koji su raspravljali o ciljevima i zadacima predškolskog odgoja i obrazovanja. Donesen je zaključak da primarni cilj predškolskih ustanova nije zbrinjavanje, nego odgoj i obrazovanje djeteta, to jest poticanje djetetovog razvoja. (Stevanović, 2000.)

3.1 Početci predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj

Prema podacima iz literatura saznajemo da je prva organizirana predškolska institucija u Republici Hrvatskoj otvorena 1432.godine u Dubrovniku, kao "Milosrdni zavod za sitnu zapuštenu dječicu". Kasnije, su se takve institucije otvarale i u drugim gradovima u Zadru, Šibeniku, Kotoru. Bile su to institucije koje su smještale siromašnu i napuštenu djecu. (Serdar,2013) Nakon nekoliko godina počele su se otvarati ustanove koje su uz socijalnu ulogu imale i ulogu odgajanja. Tu se mogu ubrojiti: pjestovališta, hranilišta, dječji domovi i dječja skloništa. Pjestovališta i hranilišta su ustanove koje su primale djecu već nakon dva tjedna života do treće godine, danas su to jaslice. Prvo pjestovalište otvoreno je u Zagrebu 1855. godine. Osnovali su ga zagrebački nadbiskup dr. Juraj Haulik i dobrotvorno zagrebačko Gospojinsko društvo koje je brinulo o djeci u pjestovalištu. (Serdar, 2013.)

Udruga učiteljica Kraljevine Hrvatske i Slavonije osniva „Sekciju za našu djecu“ 1907.godine kojoj je bio cilj pružiti materijalnu i moralnu pomoć djeci kojoj je to bilo potrebno. Udruga je osnovala još nekoliko institucija koje su bile na jednom mjestu pod nazivom „Dječji dom“. „Dječji dom“ bio je podijeljen po skupinama u kojoj su bila djeca od jasličke do školske dobi. Ovakve ustanove bile su osnovane i u drugim gradovima RH.

Pored dječjih domova, osnovana su dječja skloništa koja su primala djecu koja su bila tjelesno i duševno zdrava u dobi od 4 -12 godina , a kojima su roditelji radili po cijele dane i nisu bili u mogućnosti biti s djecom. Program rada u dječjim skloništima sastajao se od igre, pjevanja pjesmi, crtanja, od izrade ručnih radova, slaganja kockica, letvica i sličnih igara. (Stevanović,2000)

Prvo dječje privatno zabavište osnovala je 1872.godine Antonija Cvijić- Lukšić u Zagrebu, po uzoru na Fröbelovo dječje zabavište. 1902. godine osnovana su samo 4 gradska dječja zabavišta dok su ostala bila privatna. Do 1939.godine u Hrvatskoj je bilo 77 zabavišta. (Stevanović, 2000.)

Nakon drugog svjetskog rata organizacija rada u dječjim vrtićima organizirana je prema Pravilniku o organizaciji i radu u dječjim vrtićima. Dječji vrtići se osnivaju za djecu od 3. godine sve do polaska u školu. Dječji vrtići postaju samostalne institucije čija je osnovna svrha da zadovolje djecu za igrom i zabavom, ali i da se postavi temelj za

kasniji razvoj i obrazovanje djece predškolske dobi u skladu s njihovim razvojnim potrebama. (Stevanović, 2000.,)

U Hrvatskoj je 1970.godine usvojen Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću kojim su utvrđeni sadržaji odgojnog rada prema područjima: tjelesni i zdravstveni odgoj, upoznavanje okoline, razvijanje elementarnih matematičkih pojmova, materinski jezik, likovni i glazbeni odgoj. (Stevanović M., 2000.)

Kasnije, sa osamostaljenjem Republike Hrvatske, slijede izmjene zakonodavstva bivše države. Tadašnje Ministarstvo prosvjete i kulture donosi Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolskog odgoja 1991.godine. Programsko usmjerenje predstavljalo je stručnu podlogu za provođenje različitih programa odgoja i obrazovanja predškolske djece u dječjim vrtićima. (Mlinarević, 1999.).

Nadalje, 1993.godine uvodi se mogućnost za osnivanje privatnih ustanova, sukladno izmjenama zakonodavstva 1997. donesen je Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, čije odrednice vrijede i danas. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju do danas ima i nekoliko izmjena. Isto tako, od 1997.godine predškolske ustanove može osnivati i Republika Hrvatska. Predškolske ustanove mogu se financirati iz lokalnih ili državnih proračuna. (Baran, Dobrotić , Matković T, 2011.)

Danas predškolske ustanove u RH svoje planove i programe temelje i stvaraju prema Državnom pedagoškom standardu koji je donesen 2008.godine i prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji je donesen 2014.godine.

4. DJEČJI VRTIĆ – PREDŠKOLSKA USTANOVA

Prema M. Stevanoviću (2000) organizacija predškolske ustanove može se podijeliti na makro i mikro organizaciju. Makro organizacija obuhvaća vanjsku instituciju, odgojne skupine djece. Struktura odgojnog i tehničkog osoblja, razvijenost razvojno-pedagoške službe i organizaciju odgojnog rada. Predškolska ustanova osigurava početni stupanj odgoja i obrazovanja djece od rođenja do polaska u školu. Prema razvojnim stupnjevima predškolska ustanova pruža djeci potrebna znanja, navike i sposobnosti kojima se potiče dječji rast i razvoj, te se osigurava priprema za kontinuirani odgoj i obrazovanje. (Stevanović, 2000.)

Predškolska ustanova u svom sastavu može imati dječje jaslice i dječji vrtić ili može biti zasebna predškolska ustanova. Dječji su vrtići javne ustanove koje djelatnost predškolskog odgoja obavljaju kao javnu službu. (čl.1.Zakon o predškolskom odgoju) Za što kvalitetnije obavljanje djelatnosti predškolskog odgoja dječji vrtići kontinuirano prate i usklađuju svoj rad s Nacionalnim kurikulumom čiji je sadržaj generiran iz višegodišnjih iskustava odgojno – obrazovne prakse i kurikuluma vrtića u RH te hrvatskih i međunarodnih znanstvenika u području teorije ranog i predškolskog odgoja. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014.)

Djeca su u dječjim vrtićima podijeljena u odgojne grupe po dobi djeteta. Tako imamo jasličke skupine i vrtićke skupine. Djeca u dobi od 6 mjeseci do 3 godine pripadaju skupinama jaslica, dok djeca od 3.godine života do 6/7. godine pripadaju vrtićkim skupinama. Vrtićke skupine možemo podijeliti:

- mlađu odgojnu skupinu od 3. do 4. godine,
- srednju dobnu skupinu od 4.do 5. godine,
- stariju dobnu skupinu od 5. godine do polaska u školu

Postoje i mješovite skupine koje su sastavljene od djece različitih dobnih skupina. Brojni pedagozi, odgojitelji i stručnjaci daju veliki značaj mješovitim skupinama jer djeca mlađe i starije dobi zajednički stječu različita iskustva, razvijaju svoje socijalne vještine međusobno si pomažući, sudjelujući u zajedničkim aktivnostima.

<http://www.istrazime.com>

4.1 Odgojno-obrazovni rad u vrtiću

Odgojno-obrazovni rad temelji se na humanističkoj-razvojnoj koncepciji koja stavlja u središte dijete, polazeći od humanizma, spoznaja o razvoju djeteta predškolske dobi i važnosti razvoja izvan obiteljskog odgoja djece. Prema humanističkoj koncepciji u odgoju je važno da se uvažava djetetovo dostojanstvo i da se razvija njegov pozitivni identitet.

Prema humanističkoj razvojnoj koncepciji daje se naglasak na „povezivanje obitelji s dječjim vrtićima, sudjelovanje obitelji u aktivnostima zajedno s djecom i odgojiteljima“. (Stevanović, 2000:62)

Kako je ranije navedeno u radu, odgojno-obrazovni rad u dječjim vrtićima Republike Hrvatske temelji se na Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj. Načela, ciljevi i vrijednosti, koji su navedeni u Kurikulumu, upotpunjavaju i obogaćuju odgojno-obrazovni rad dječjih vrtića. Planovi i sadržaji nisu unaprijed planirani, već se oblikuju i razvijaju u skladu s dječjim razvojnim potrebama. Cilj je razvijanje dječje samostalnosti i otkrivanja djetetovih interesa prema kojima se kreiraju svakodnevne aktivnosti u vrtićima. Odgojno-obrazovni rad realizira se kroz odgojno-obrazovne programe, projekte i svakodnevne aktivnosti. Kvalitetna odgojno-obrazovna praksa temelji se na međusobnom povjerenju i uvažavanju djece i odraslih, te ravnopravnoj i uvažavajućoj komunikaciji svih sudionika odgojno-obrazovne prakse. (Slunjski, 2008.)

Prema autorici Stokes Szanton (2004.) tim odgojitelja osigurat će materijale i stvoriti okruženje koje je potrebno za učenje, ali prema poznavanju dječjeg razvoja. Uloga odgojitelja u organiziranju odgojno-obrazovnog rada je postavljanje ciljeva koji su usmjereni za svako pojedino dijete, ali i prema grupi djece kao cjelini. Isto tako, poštivanjem individualnih sposobnosti i potreba djeteta, te poštivanje radoznalosti djeteta pridonijeti će kvaliteti odgojno-obrazovnog rada.

4.2 Odgojitelj u odgojno-obrazovnom radu

...“Odgojitelj je stručno osposobljena osoba koja u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces.”... (Državni pedagoški standard, 2008:2)

Uloga odgojitelja je zahtjevna i složena i uvijek treba biti otvorena za nove spoznaje i iskustva. U današnje vrijeme tradicionalna uloga odgojitelja je izmijenjena, on nije više subjekt odgojnog procesa, već je to dijete. (Stevanović, 2000.) Kako bi uloga odgojitelja u odgojno-obrazovnom radu bila što kvalitetnija, odgojitelju je omogućen stalni profesionalni razvoj kroz individualne i grupne oblike stručnih usavršavanja u vrtiću i izvan njega pa tako autorica Slunjski (2008:193) navodi da *„učinkoviti profesionalni razvoj odgojitelja i stručnih suradnika je usmjeren na razvoj njihovih istraživačkih i refleksivnih umijeća“*. Kvalitetna znanja i kompetencije odgojitelja dolaze iz njegovog svakodnevnog rada. Zajedničkim istraživanjem svih odgojitelja, osposobljava odgojitelje za posebno razumijevanje i postupno usavršavanje vlastite prakse. (Slunjski, 2008.)

Odgojitelj osluškuje potrebe, mogućnosti i interese djece, prema tome planira i realizira aktivnosti kojima će potaknuti razvoj svakog djeteta prema njegovim sposobnostima. Kod realiziranja i planiranja aktivnosti potrebno je da se s tim aktivnostima zadovolje djetetove osnovne potrebe koje uključuju kretanje, stvaralaštvo, komunikaciju i aktivan odnos. Aktivnosti, u kojima dijete samostalno istražuje, uči i surađuje s ostalom djecom, možemo reći da su kvalitetno isplanirane i realizirane. Odgojitelj se u takvim aktivnostima ne treba puno uključivati, može promatrati dječje istraživanje, igru i rad, te bilježiti i dokumentirati djetetov rad i igru. Djeci ovakvo dokumentiranje omogućuje prisjećanje na prethodne aktivnosti, na prethodna vlastita razmišljanja i pomaže da osvijesti razvoj svog učenja. Dokumentacija različitih aktivnosti u kojem djeca sudjeluju, bitna je i pri komunikaciji odgojitelja s roditeljima djece. Dokumentacija im daje uvid u djetetov rad, kako dijete uči, kako razvija svoje znanje i razumijevanje, kako surađuje s odgojiteljima, s ostalom djecom i slično. (Slunjski, 2008.)

4.3 Organizacija prostora vrtića

Odgojitelj djetetu treba omogućiti prostorno okruženje gdje će dijete moći ostvariti svoje osnovne potrebe. Organizacija prostora vrtića treba biti usmjerena promoviranju susreta, komunikacije i interakcije (Slunjski, 2008; prema Malaguzzi, 1998.)

Autor Malaguzzi (1998.) ističe prostor kao „neku vrstu akvarija koji održava ideje, vrijednosti, sposobnosti i kulturu onih koji u njemu žive“. (Budisavljević, 2015; prema Silić, 2007.) Dijete ima stotinu jezika pomoću kojih iskazuje svoje stvaralačke potencijale, na odraslima je da te potencijale prepoznaju i kreiraju prostorno okruženje u kojima će se oni dalje razvijati. (Budisavljević, 2015; prema Vukić, 2012.)

Prostor, u kojem su dostupni i raspoloživi razvojno poticajni materijali, potiče kod djece samostalnost, neovisnost, a i različite oblike komunikacije s ostalom djecom, odgojiteljima i odraslima. Takav prostor vrtića utječe i doprinosi djetetovu cjelovitom razvoju i procesu njegovog učenja. (Slunjski i suradnici, 2015.)

Dobro organizirani prostor može potaknuti istodobno zbivanje različitih aktivnosti, tako da se organiziraju centri aktivnosti koji će podijeliti prostor na manje cjeline.

Aktivnosti i materijali u centrima trebaju biti ponuđeni logično tako da djeci bude jasnije što mogu u njima raditi. Ovako podijeljen prostor olakšava i omogućava kvalitetniju komunikaciju između djece. Djeca međusobno surađuju, zajedno rješavaju zadatke, te se smanjuju sukobi između njih. Edita Slunjski, također ističe da prostorno okruženje treba organizirati da dijete potakne na istraživanje pomoću različitih osjetilnih sustava. Primjerice, istraživanje različitih zvukova, tonova, melodija, istraživanje prirode, istraživanje različitih svojstava materijala i drugo... (Slunjski, 2008.)

Kvalitetnom organizacijom prostornog okruženja djeci omogućujemo interakciju s prostorom i materijalom gdje će dijete moći samostalno organizirati svoje aktivnosti, razvijajući svoj istraživački potencijal. Dijete će u samostalnim aktivnostima moći surađivati s ostalom djecom i odgojiteljima, te stjecati i razvijati svoje kompetencije. (Budisavljević, 2015.)

4.4 Dječje jaslice

Dječje jaslice dio su predškolske ustanove ili dječjeg vrtića koje su zadužene za njegu, brigu i skrb djece u dobi od 6 mjeseci do 3. godine života. Dječje jaslice mogu djelovati kao samostalna predškolska ustanova ili biti u sklopu veće predškolske ustanove tj. dječjeg vrtića. (www.zakon.hr)

Dijete se dolaskom u jaslice osjeća pomalo nesigurno i uplašeno. Prostor u kojem se nalazi mu je nepoznat i nov. Upravo je ovdje bitna uloga odgojitelja koja je temeljna za uključivanje djeteta u skupinu. Odgojitelj s djetetom treba uspostaviti komunikaciju to jest, emocionalnu vezu koja će kasnije biti temelj stvaranja socio-emocionalnih veza s ostalom djecom. (Stevanović, 2000; prema A.Miljak, 1991)

Svakodnevni raspored aktivnosti u jaslicama uključuje aktivnosti kao što su dolazak, odlazak, zadovoljavanje dječjih potreba poput hranjenja, mijenjanja pelena, odijevanja i drugo. Ove aktivnosti možemo nazvati rutinske aktivnosti koje omogućuju djetetu priliku i za učenje. Tijekom beskrajnog ponavljanja rutine i odgojiteljeve spremnosti na reagiranje, djeca izgrađuju jedan dio "svijesti o sebi". Sama fleksibilnost i uravnoteženost rasporeda pomaže djeci da održe svakodnevne rutine bez nepredviđenih situacija. Dojenčadi i maloj djeci je potrebna ravnoteža mirnih i aktivnih razdoblja, kao i individualnih i grupnih igara. (Stokes Szanton, 2000.)

Prema autorici Stokes Szanton(2000.), odgojitelji bi trebali poznavati redoslijed i faze dječjeg razvoja; emocionalnog, spoznajnog, tjelesnog, društvenog i jezičnog razvoja koje će razvijati kroz razne aktivnosti s djecom. Sposobnosti dojenčadi i djece jasličke dobi za učenje su velike, no i uvjeti u kojima će dijete učiti trebaju biti odgovarajući. Djeca jasličke dobi najbolje će razvijati te sposobnosti za učenje ako su: spremna za učenje, zainteresirana i usredotočena za aktivnost koju obavlja i ako samostalno odaberu aktivnosti kojima će se baviti. Kod poticanja spoznajnog razvoja javljaju se aktivnosti rješavanja problema, igre s kockama, igre punjenja i pražnjenja posuda, simboličke igre „kao da“, osjetilne aktivnosti, aktivnosti pomaganja, promicanje spoznajnih pojmova pomoću govora.

Odgojitelj, kako bi što bolje poticao rani razvoj govora, u razgovoru s djecom sporije i jasnije govori, imenuje predmete, objašnjava, postavlja pitanja. Aktivnosti s kojima promičemo govor jesu aktivnosti poput čitanja i gledanja knjiga, pjevanja, igre s uspoređivanjem i usklađivanjem. Odgojitelj je uzor govorenja, uvijek odgovora na dječja pitanja i prilagođava se dječjoj govornoj razini.

U poticanju tjelesnog razvoja važno je djetetu osigurati iskustva koja će promicati razvoj velike i male motorike dok mala djeca istražuju svoje okruženje. s(Stokes Szanton, 2000.)

Odgojitelj pri planiranju tjelesnih aktivnosti mora misliti o razini dječje vještine. Dijete, prije nego nauči složeniju vještinu, treba savladati jednostavniju jer je ona osnova za složenu vještinu. Tjelesne aktivnosti koje se mogu provoditi su poput rastezanja, puzanja, šetanja, valjanja, također, pjesme i glazba kojom se potiču pokreti i kretanje u ritmu pjesama.

Kako je ranije navedeno, dijete najbolje uči istražujući, pokušavajući i spoznajom. Djeca svoja otkrića rado vole podijeliti s odgojiteljima. Odgojitelj bi u dječjim aktivnostima trebao biti osjećajan, reagirati na djetetove potrebe, biti partner u igri, kroz priču i objašnjavanje o aktivnosti s kojom se dijete bavi, potaknuti dijete na daljnje istraživanje i proširivanje znanja. (Stokes Szanton, 2000.)

5. PRILAGODBA DJECE NA VRTIĆ

Prilagodba je proces tijekom kojeg se dijete privikava na novo okruženje i uvjete života u jaslicama ili vrtiću. U vremenu prilagodbe svi se prilagođavaju novim situacijama, djeca, roditelji i odgojitelji. (Krivačić, 2008) Dijete iz sigurnog okruženja obitelji dolazi u novo okruženje koje mu je još nepoznato. Proces prilagodbe je individualni proces, svako dijete prilagodbu doživljava na svoj način. Način na koji će dijete reagirati tijekom prilagodbe ovisi o njegovoj dobi, njegovom temperamentu i prethodnim iskustvima. Jednogodišnje dijete može reagirati plačem i odbijanjem komunikacije s odgojiteljem, dok, možda, starija djeca mogu iskazivati ljutnju i ne dopuštati odgojitelju da ga umiri. (Nenadić, 2000)

5.1. Separacijska anksioznost

Razdoblje prilagodbe traje ovisno o djetetu, o njegovom prihvatanju i ponašanju u novome okruženju. Za vrijeme prilagodbe, djeca često plaču jer je najčešće plač dječji odgovor nekoj nelagodi, pa i onda kad se treba odvojiti od roditelja. (Došen-Dobud, 2004.) Djeca za vrijeme prilagodbe odvajanja od roditelja, od svog sigurnog okruženja, osjećaju separacijsku anksioznost ili separacijski strah. Separacijska anksioznost označava strah od napuštanja sigurnosti emocionalno bliskih osoba ili djetetovog doma. (www.roda.hr) Separacijska anksioznost najčešće se javlja između 8. i 24. mjeseca djetetovog života kada dolazi do jačanja privrženosti između djeteta i majke. Dijete tada pokazuje tjeskobu, emocije straha i tuge prilikom odvajanja od majke, no čim se majka pojavi pokazuje emocije sreće. Između 8. i 12. mjeseca života mnoga djeca kreću u vrtić u fazi u kojoj su djeca maksimalno privržena svojim roditeljima. (www.istrazime.hr)

Autorica Nenadić (2000.) ističe da su prilikom prilagođavanja važna iskustva koje je dijete steklo prije dolaska u jaslice. Dijete, koje je raslo u okolini ljubavi i podrške i okolini koja je osjećajna za njegove potrebe, lakše će se prilagođavati jaslicama.

Radi lakše prilagodbe i za smanjivanja separacijskog straha djeca ponekad prilikom dolaska u jaslice donose predmete iz obiteljskog doma, koji za njih predstavljaju osjećaj sigurnosti i osjećaj povezanosti s roditeljima. To su predmeti poput duda, dekica, lutkica, medvjedića i sličnih predmeta. Djeca prema tom predmetu osjećaju privrženost jer im označava upravo tu vezu s obitelji. (Došen-Dobud, 2004.)

Pretpostavlja se da će dijete te predmete u početku imati kraj sebe cijelo vrijeme, poslije samo tijekom spavanja, ponekad će i zaboraviti na predmet kad ga budu zanimale druge stvari i kad je već prilagođen na jaslance ili vrtić. (Nenadić, 2000.)

5.2 Uloga odgojitelja u prilagodbi

Razdoblje prilagodbe ujedno je i vrijeme uspostavljanja socio-emocionalne veze između odgojitelja i djeteta. Uspješnom komunikacijom između odgojitelja i djeteta, dijete će lakše uspostaviti i daljnju komunikaciju s ostalom djecom. Za uspostavljanje socio-emocionalne veze djeteta i odgojitelja nije dovoljno samo izražavati emocije niti obavljati stalnu njegu djeteta, već je potreban određen stupanj socijalne interakcije i stimulacije. (Stevanović, 2000; prema A. Miljak, 1991.) Komunikacija između djeteta i odgojitelja ne treba biti uvjetovana, nego odgojitelj treba dijete stalno pratiti, procjenjivati njegove misli, poticaje i njihov tijek. Na osnovi toga govorom ili gestama uspostavljati kontakt. Dijete će primijetiti i pratiti reakcije odgojitelja te se postupno uključivati u komunikaciju jer će osjetiti da ima podršku i da nije prepušteno samo sebi. Odgojitelj prihvaća dijete upravo onakvo kakvo je, sa svim navikama koje je dijete dosad steklo. Odgojitelj svoje ponašanje treba prilagoditi svakom djetetu, njegovim navikama i njegovim potrebama.

Smatra se da bi bez prilagođavanja svoga ponašanja prema djetetu, odgojitelj teško stupio u interakciju s djetetom. (Stevanović, 2000; prema B. Starc i A. Miljak, 1991.) Uz prihvaćanje socio-emocionalne veze bitno je da dijete stekne i povjerenje u odgojitelja. Odgojitelji, kroz zajedničke aktivnosti, najlakše će s djecom izgraditi povjerenje. Odgojitelj koristi one sadržaje koje će dijete zanimati i u kojima će biti potrebna odgojiteljeva asistencija, kako bi ostvarili međusobnu interakciju s kojom bi temeljili povjerenje. (Stevanović, 2000.)

Svako dijete za vrijeme prilagodbe mora osjetiti da je odgojitelj njihov pouzdan prijatelj, pun nježnosti i osjećajnosti. Kroz različite svakodnevne situacije u jaslama, pogodno je da se djetetu pokaže empatija, da se ne gube živci i strpljenje. Dijete ponekad može ignorirati odgojiteljevu ponudu za interakciju, no drugo dijete koje u blizini može se zainteresirati za odgojiteljevu interakciju. (Došen-Dobud, 2004.)

Prema autorici Stokes Szanton (2004) odgojitelji, koji u odnosu prema djeci pokazuju svoju toplinu, pomažu djeci da se osjećaju ugodno, podržano i cijenjeno. Spremni su na predvidljiv i ljubazan način reagirati na dječje potrebe kako bi se djeca osjećala

sigurno. Osjećaj sigurnosti, koji dijete doživi od odgojitelja, pomaže mu da se dobro osjeća i bude zadovoljno samim sobom. Ujedno je i taj osjećaj sigurnosti temelj na kojima djeca razvijaju ljubav i poštovanje prema drugima. Pored osjećaja sigurnosti, kojeg odgojitelj pruža djetetu, odgojitelj kroz svaki dan stvara prilike u kojima bi dijete stvaralo nove međusobne interakcije s ostalom djecom. Odgojitelj u svakodnevnom radu s djecom potiče razvoj socijalizacije kod djece. Odgojitelj je djeci primjer, njihova ponašanja, djeca promatraju i od njih uče kako se ponašati. Pruži li odgojitelj dobar primjer, djeca će moći naučiti razliku između dobrog i lošeg. Odgojitelj bi svoje ponašanje trebao popratiti s riječima kako bi djeca mogla prepoznati primjere korisnog ponašanja.

Autor Stevanović (2000.) smatra da je igra jednostavan način koji može pomoći djetetu da se prilagodi novoj okolini. Naravno, odgojitelj će stvoriti poticajno i bogato okruženje u kojem će biti dosta igračaka koje će biti dostupne djetetu u svako vrijeme. Kako bi odgojitelj mogao uspješno stvoriti socio-emocionalnu vezu, važno je da uspije prepoznati i razumjeti dječje osjećaje, a kako bi uspio uspješno razumjeti dječje osjećaje bitno je da i sam prepozna svoje emocije i nauči s njima vladati, da uskladi razum i srce. (Došen – Dobud, 2004.)

Jedna od važnih uloga odgojitelja u razdoblju prilagodbe je suradnja s roditeljima. Kako bi pomogli djetetu da se privikne na novo okruženje, bitno je da roditelji s odgojiteljima imaju međusobno dobru interakciju. Odgojitelji mogu tražiti od roditelja informacije o djetetu, njegovim navikama, zdravstvenom stanju i druge informacije prilikom upisa u jaslice. Odgojitelji trebaju uputiti roditelje na vrijeme prilagodbe i teškoće s kojima se djeca mogu susresti u prvim danima, te na djetetove reakcije na prilagodbu. Prilikom upisa i upoznavanja roditelja s vrtićem i jaslicama, bitno je uputiti roditelje s radom u jaslicama, upoznati ih prostorom u kojem će djeca provoditi dane, s postupcima hranjenja, presvlačenja, zapravo tijekom dnevnih aktivnosti. Na taj način roditelj će znati što može sam napraviti da djetetu ne budu neke stvari u vrtiću nepoznate. (Stevanović, 2000.; prema B. Starc, A. Miljak, 1986.)

Autorica Stokes-Szanton (2004.) navodi da odgojitelji i suradnici moraju biti upućeni u interese i brige roditelja vezane uz jaslice i vrtić, te objasniti roditeljima da su svjesni da im nitko ne može zauzeti mjesto u djetetovom životu i da su ovdje kako bi im pružili podršku, te da su u vrtić uvijek dobrodošli. *„Tijekom razdoblja prilagodbe kroz svakodnevnu suradnju roditelja i odgojitelja omogućuje se stalna razmjena informacija, savjeta o svemu što je potrebno da bi se djetetov razvoj nastavio dalje razvijati.“* (Došen-Dobud, 2004:31)

5.3 Uloga roditelja u prilagodbi

Kod donošenja odluke o upisu djeteta u jaslice i vrtić, roditelji se često preispituju i brinu hoće li se njihovo dijete prilagoditi?, Kako će se dijete ponašati u njihovoj odsutnosti?, Hoće li u vrtiću i jaslicama imati odgovarajuću skrb i njegu?. Ovakva i slična pitanja mogu utjecati na odluku o upisu. Prije polaska u jaslice, važno je da se odgojitelji i roditelji upoznaju i razmjene bitne informacije kako bi se olakšala komunikacija u tjednima prilagodbe. Roditelji trebaju upoznati odgojitelje s navikama djeteta, upoznati ih s djetetovim zdravljem. Najčešće vrtići organiziraju roditeljske sastanke prije polaska djeteta u vrtić na kojima se pruža mogućnost da roditelji upoznaju odgojitelje i stručne djelatnike. (Stokes-Szanton,2004.)

Upoznavanjem odgojitelja i ostalih djelatnika vrtića, roditeljima pomažu da steknu pozitivan stav o vrtiću. Pozitivan stav prema vrtiću pomaže da dijete lakše prihvati prilagodbu jer ako dijete, koje se u nepoznatim situacijama oslanja puno na roditelje, osjeti roditeljevu nesigurnost i strah, ti se osjećaju mogu prenijeti na dijete. (www.roditelji.hr)

Djeca osjećaju i napetosti između roditelja i odgojitelja ako postoje, a one se mogu pojaviti oko temeljnih vrijednosti i različitih postupanja s djecom. Međutim, ako se roditelje prihvati da su prve odrasle osobe u djetetovom životu i da odgojitelji daju do znanja da su roditelji prve osobe u djetetovom životu, napetosti između roditelja i odgojitelja mogu se smanjiti. Ne uče samo djeca, već roditelji i odgojitelji, te je zato važna suradnja roditelja i odgojitelja. Ako dijete primijeti tu suradnju, znatno će se bolje osjećati i brže će se prilagođavati u novom okruženju. (Stokes- Szanton,2004.)

Prema autorici Bredekamp (1996.) kada roditelji i odgojitelji izmjenjuju informacije ili obavijesti o djetetu svatko će od njih bolje osjetiti djetetovu razvojnu individualnost i više će uvažavati djetetove razvojne obrasce.

Svakodnevnom komunikacijom odgojitelji podržavaju roditelje i pomažu da steknu samopouzdanje u svojoj roditeljskoj ulozi.

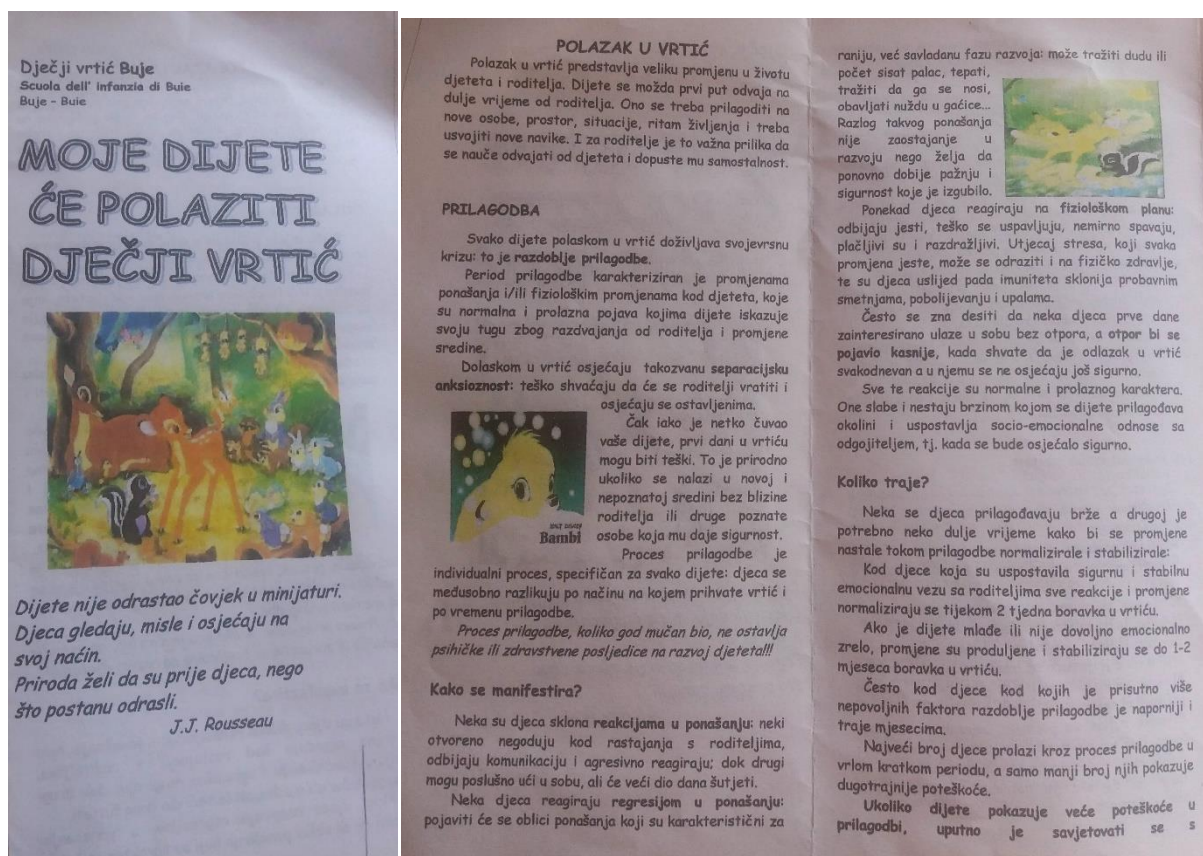
Kako bi djetetu stvorili unaprijed jasniju predodžbu o tome što ga u vrtiću očekuje. Bitan je način kojim će roditelji s djetetom razgovarati i uključiti ga u samu pripremu za vrtić. Kod razgovora o vrtiću bitno je da se opiše što će se sve raditi, kako izgleda stvaran boravak u vrtiću. Roditelj može ispričati djetetu i njegovo pozitivno iskustvo s vrtićem. Kroz razgovor roditelj bi djetetu trebao istaknuti da je ponosan na njega što je dovoljno veliko da može sam boraviti u vrtiću, isto tako iskazivanjem nježnosti i brige prema djetetu, pomoći će u podizanju djetetovog samopouzdanja. Kako bi se olakšala prilagodba na dnevne rutine u dječjem vrtiću, preporuča se roditeljima da pomognu djeci u osamostaljivanju, prema njegovom uzrastu i razvoju. Djeci jasliske dobi pomoći da sami prilikom hranjenja jedu žlicom, da piju iz šalice. Kod djece vrtičke dobi poticati će da se samostalno oblače i održavaju higijenu. Radi boljeg približavanja vrtića djetetu, savjetuje se da roditelji upoznaju djecu s odgojiteljima i drugom djecom, odlazeći u vrtić ili u šetnju u blizini vrtića kad su vrtićka djeca vani na svježem zraku. Dopustiti djetetu da izrazi svoje misli i osjećaje u vezi polaska u vrtić, saslušati strpljivo dječja pitanja u vezi vrtića te pokušati odgovoriti na pitanja. (Krivačić,2008.)

5.4 Kako olakšati prilagodbu djeteta?

Slične savjete savjetuju odgojitelji i stručni suradnici svakog dječjeg vrtića u obliku letaka ili knjižica na početku nove vrtičke godine roditeljima novoupisane djece.

Iz dječjeg vrtića Buje, stručne suradnice zajedno s odgojiteljicama izradile su letke sa savjetima za što bolju pripremu i prilagodbu na vrtić i jaslice. Navedeni su savjeti za prve dane djetetovog boravka u vrtiću. Roditeljima se savjetuje u dogovoru s odgojiteljicama da prvih dana dovedu djecu na kraće vrijeme. Otprilike 1 do 2 tjedna, kad se već reakcije i promjene kod djeteta normaliziraju. Dijete tada upoznaje odgojiteljice, drugu djecu, prostor, opremu, igračke, na opušteniji i slobodniji način jer zna da je roditelj u blizini. U dogovoru s odgojiteljicama roditelji dogovaraju vrijeme ostajanja s djecom. Dolazak djeteta u vrtić i rastanak od roditelja treba biti kratak, nježan i strpljiv. Dijete treba pozdraviti i naglasiti kad će se roditelj vratiti po njega. Roditelj u tom trenutku treba osvijestiti dijete da će se odgojiteljice za njega brinuti dok se roditelj ne vrati. Većina rastanaka je popraćena plačem, ali kad roditelji odu, većina se djece smiri i zaigra. Kad roditelji dolaze po dijete, preporučeno je da dođu u ono

vrijeme kad su se dogovorili s djecom ili odgojiteljicama, radi toga da se dijete ne osjeća razočarano. Poželjno je da roditelji upitaju i pažljivo saslušaju dijete o tome kako je proveo dan u vrtiću. Stručne suradnice naglašavaju da je djetetu potreban kontinuitet i stalnost u dnevnom ritmu kako bi se osjećalo sigurno i da ne bi došlo do burnih reakcija.

Slika 1. Letak dječjeg vrtića Buje (Izvor: Arhiva Sanja Opačak)

6. INTERVJU

Intervju je način prikupljanja podataka putem razgovora. Informacije se prikupljaju usmenim ispitivanjem ispitanika ili osobnim razgovorom ispitivača s ispitanikom. S obzirom na tijek i sadržaj možemo razlikovati vezani i slobodni intervju. Razlikuju se u načinu pripremanja intervjuja i vođenja intervjuja. Vezani intervju ili standardizirani intervju je intervju u kojem ispitivač unaprijed pripremi određeni broj pitanja koji će postaviti ispitanicima.

Slobodni ili nestandardizirani intervju je intervju u kojem su pitanja samo smjernice za vođenje razgovora, navodi se ispitanika da iskaže svoje stavove. Pokušava se s njime doći do informacija o nekoj užoj tematici, koja se pitanjima nastoji produbiti.

(<http://autopoiesis.foi.hr>)

Autor Mužić (2010.) navodi da osim vezanog i slobodnog intervjuja, možemo podijeliti intervju s obzirom na broj ispitanika, individualni ili grupni intervju. U individualnom intervju ispitujemo samo jednog ispitanika, bez obzira govori li ispitanik o sebi ili drugim osobama. Dok grupnim intervju-em ispitujemo veći broj ispitanika i koji daju odgovore bez međusobnog dogovaranja.

Na početku intervjuja uspostavljanje kontakata i izravna priprema za razgovor omogućuje bolje upoznavanje ispitivača i ispitanika te stvaranje povjerenja radi što boljeg i kvalitetnijeg intervjuja. (Stevanović, 2000.)

Kod vođenja intervjuja, ispitivač vodi i bilješke o tijeku intervjuja, to jest bilježi odgovore ispitanika. Prema autoru Mužiću (2004.) bilježenje odgovora trebalo bi biti istovremeno ili snimanjem tijeka intervjuja.

6.1 Intervju s roditeljima o prilagodbi djece na jaslice

Cilj intervjuja bio je da se uvide različita iskustva roditelja i njihove djece tijekom razdoblja prilagodbe. Iz intervjuja smo htjeli doznati kako su se roditelji osjećali tijekom prilagodbe i kako su djeca reagirala na odvojenost od roditelja. Intervju smo proveli s dvije mame. Intervju se sastoji od 8 pitanja, izabrali smo vezani intervju kako bismo mogli usporediti dobivene odgovore. Intervju je proveden u kolovozu 2018.

Prvi sam intervju provela s majkom koja ima dva dječaka u dobi od 25 mjeseci i dječaka od 4 godine i 9 mjeseci. Mlađi dječak krenuo je u vrtić s 12 mjeseci te je mama opisala njegovu prilagodbu kroz intervju. Stariji dečko krenuo je u vrtić s 3 godine. Djeca polaze vrtićku i jaslčku skupinu u dječjem vrtiću Buje.

1. Jeste li i kako razmišljali o prilagodbi vašeg djeteta na novu sredinu prilikom njegovog upisa u jaslice?

„Mislila sam da će biti teško, pošto se do upisa u jaslice nismo nikako odvajali, mislila sam da će se jako teško prilagoditi.“

2. Je li vaše dijete bilo prije upisa u jaslice, odvojeno od vas na duže vrijeme. Ako je, kakve su bile reakcije (više od 5 dana) ?

„Do odlaska u jaslice, nismo nikada bili odvojeni.“

3. Koliko je dugo trajala prilagodba vašeg djeteta ? Jeste li boravili s djetetom u jaslicama duže od tjedan dana?

„Prilagodba je trajala dva tjedna, s djetetom sam bila prisutna u jaslicama jedan tjedan.“

4. Kako ste se osjećali kad ste trebali ostaviti dijete u jaslicama, u za njega tada nepoznatom okruženju?

„Bilo mi je jako teško, pogotovo kad sam ga ostavila samog s odgojiteljicom. Kada je shvatio da je mama „nestala“, počeo je jako plakati. Ja sam bila u hodniku i razmišljala da nekako ipak uđem. Odlučila sam pričekati i smiriti se, Ubrzo je prestao plakati, a meni je bilo odmah lakše.“

5. Jeste li primijetili tijekom prilagodbe kakve promjene u ponašanju kod djeteta?

„Na početku prilagodbe, svako jutro kad bismo došli ispred vrtića, počeo bi plakati. Kasnije, nakon dva tjedna bez problema bismo dolazili u vrtić, zagrlio bi me i ušao s odgojiteljicom u sobu, te nije plakao.“

6. Jeste li bili zadovoljni s ulogom odgojiteljica tijekom prilagodbe, jesu li vam pomogli tijekom razdoblja prilagodbe s kojim prijedlogom ili savjetom ?

„Vrlo smo zadovoljni s našim tetama, pomogle su nam jako tijekom prilagodbe, sin ih je u početku odmah zavolio, što nam je olakšalo i prilagodbu.“

7. Možete li usporediti prilagodbu između vaše djece, (brata ili sestre) ukoliko idu u vrtić ili jaslice?

„Mlađi sin je imao prva dva tjedna krizu s prilagodbom, a sada može ostati sa svakom odgojiteljicom i nema više nikakvih problema. Starijem sinu je trebalo tjedan dana za prilagodbu i sada ide bez problema u vrtić, no odlaskom njegovih odgojiteljica na godišnji odmor i spajanjem vrtićkih skupina u jednu, ujutro bi znao plakati i htio je ići doma.“

Drugi sam intervju provela s mamom djevojčice u dobi od 4 godine. Djevojčica je krenula u dobi od 14 mjeseci u jaslice. Djevojčica danas polazi vrtićku skupinu u privatnom vrtiću u Puli.

1. Jeste li i kako razmišljali o prilagodbi vaše djevojčice na novu sredinu prilikom njenog upisa u jaslice?

„Mislila sam da će proći sve u redu, bez ikakvih problema.“

2. Je li vaše dijete bilo prije upisa u jaslice, odvojeno od vas na duže vrijeme. Ako je, kakve su bile reakcije (više od 5 dana) ?

„Nije bila odvojena od mene niti od muža više od pet dana, no znala je biti na nekoliko sati s bakom i djedom, bez naše prisutnosti i nije plakala radi toga.“

3. Koliko je dugo trajala prilagodba vašeg djeteta? Jeste li boravili s djetetom u jaslicama duže od tjedan dana?

„Prilagodba je trajala dva tjedna. Prvih tjedan dana bila sam s njom u jaslicama. Prvi dan zajedno smo bile sat vremena u jaslicama, a idućih dana znala sam je pustiti samu u jaslicama po pola sata, pa svaki dan na duže vrijeme, dok nije prošla prilagodbu.“

4. Kako ste se osjećali kad ste trebali ostaviti dijete u jaslicama, u za nju tada nepoznatom okruženju?

„Osjećala sam se jako tužno i srce mi se slamalo, ali znala sam da joj neće u jaslicama biti loše, morala sam skupiti snage da kćerka ne primijeti da sam tužna, a i počela sam raditi.“

5. Jeste li primijetili tijekom prilagodbe kakve promjene u ponašanju kod djeteta?

„Na početku prilagodbe, kćerka je jako plakala svaki dan, odgojiteljice su rekle da je slabo spavala, no to se sada normaliziralo. Primijetila sam da otkako je bila u jaslicama i sada u vrtiću, da je naučila pospremati igračke, papuče, kad završi s jelom odnese tanjur u sudoper.“

6. Jeste li bili zadovoljni s ulogom odgojiteljica tijekom prilagodbe, jesu li vam pomogli tijekom razdoblja prilagodbe s kojim prijedlogom ili savjetom ?

„Jako smo zadovoljni s odgojiteljicama, spremne su pomoći i pomogle su nam tijekom prilagodbe. Savjetovale su mi da se prilikom dolaska djeteta u vrtić ne opraštamo predugo s djetetom i kad krene dijete plakati da odemo.“

7. Možete li usporediti prilagodbu između vaše djece, (brata ili sestre) ukoliko idu u vrtić ili jaslice?

„Kad je kćerka krenula u jaslice, bila je jedinica, a sada imamo i jednomjesečnu bebu.“

7. ZAKLJUČAK

Proces prilagodbe individualni je proces. Svako dijete prilagodbu doživljava na svoj način. Način na koji će dijete reagirati tijekom prilagodbe ovisi o njegovoj dobi, njegovom temperamentu i prethodnim iskustvima. Razdoblje prilagodbe traje ovisno o djetetu, o njegovom prihvaćanju i ponašanju u novome okruženju. Djeca za vrijeme prilagodbe odvajanjem od roditelja, od svog sigurnog okruženja osjećaju separacijsku anksioznost ili separacijski strah. Separacijska anksioznost označava strah od napuštanja sigurnosti emocionalno bliskih osoba ili djetetovog doma. Dijete separacijski strah pokazuje i tijekom razdoblja prilagodbe, često odvajanjem od roditelja iskazuje tugu, strah koji su popraćeni plačem. Kako bi se smanjio separacijski strah, djeca nose u jaslice i vrtić igračku ili neki drugi predmet koji bi im ublažio tugu i olakšao prijelaz iz obiteljskog doma u jaslice ili vrtić. Uspostavljanje komunikacije između djeteta i odgojitelja na početku razdoblja prilagodbe, pomoći će u socijalizaciji s ostalom djecom i olakšati prilagodbu na jaslice ili vrtić. Odgojitelj je djeci primjer, a djeca u ranoj dobi oponašaju pokrete, a i osobe koje su u blizini. Roditelji djetetu u razdoblju prilagodbe mogu biti od velike pomoći. Potrebna je dobra priprema i samih roditelja i prihvaćanja da će njihovo dijete polaziti jaslice ili vrtić jer dijete primjećuje ako je roditelj nesiguran u sebe i roditeljev strah, te se to može odraziti i na samo dijete i otežati odvajanje i razdoblje prilagodbe. Svakodnevnom suradnjom roditelja i odgojitelja pomaže se roditeljima u stjecanju samopouzdanja u roditeljskoj ulozi. Odgojitelji nikad ne mogu zamijeniti roditeljsku ulogu, već su tu da pomognu roditeljima pri odgoju i djetetovom razvoju.

Iz navedenog intervjua s roditeljima djece koja su prošla prilagodbu na jaslice, možemo zaključiti da svako dijete na svoj način doživljava prilagodbu na jaslice i odvojenost od obitelji. Možemo potvrditi da uspješna suradnja između roditelja i odgojitelja pomaže i djetetu u razdoblju prilagodbe, ono će biti smirenije i osjećat će se sigurnije kad vidi da roditelji i odgojitelji komuniciraju, razgovaraju.

8. POPIS LITERATURE

1. STEVANOVIĆ, M.(2000.) *Predškolska pedagogija*. Prva knjiga. Rijeka: Express digitalni tisak.
2. STEVANOVIĆ, M.(2000.) *Predškolska pedagogija*. Druga knjiga. Rijeka: Express digitalni tisak.
3. SLUNJSKI, E. (2008.) *Dječji vrtić - zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
4. DOŠEN-DOBUD, A. (2004.) *S djecom u jaslicama*. Zagreb: Alinea
5. SLUNJSKI, E. i suradnici (2015.) *Izvan okvira- kvalitativni iskoraci u shvaćanju i oblikovanju predškolskog kurikulumu*. Zagreb: Element
6. BREDEKAMP, S. (1996.) *Kako odgajati djecu: razvojno primjerena praksa u odgoju djece od rođenja do osme godine*. Zagreb: Educa
7. STOKES SZANTON, E. (2004.) *Kurikulum za jaslice: razvojno primjereni program za djecu od 0 do 3 godine*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po Korak
8. NENADIĆ, S. (2002.) *Odgoj u jaslicama: priručnik za odgojitelje i stručne suradnike*. Imotski: Naklada Potjeh
9. ENNULAT, G. (2010.) *Strahovi u dječjem vrtiću: priručnik za roditelje i odgojitelje*. Split: Harfa
10. KRIVAČIĆ, A. (2008.) *Krećem u jaslice, krećem u vrtić*. Poreč: Povjerenstvo Zajedno protiv ovisnosti grada Poreča
11. MUŽIĆ, V. (2004.) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa

ZNANSTVENI ČLANCI

1. SERDAR, E. (2013.) Počeci institucionalnog predškolskog odgoja u Hrvatskoj. *Dijete, vrtić i obitelj*. [Online] 19. (71).str 4-6.
Dostupno na: [<https://hrcak.srce.hr/145397>] [Pristupljeno: 6.kolovoza 2018.]
2. MLINAREVIĆ, V. (1999.): Pretpostavke kvalitetnog sustava predškolskog odgoja. *Kvalitetno djelovati - dobro se osjećati: zbornik radova*. Dostupno na: [http://bib.irb.hr/datoteka/505979.Postavke_kvalitetnog_sustava_predskolskog_odgoja1.pdf] [Pristupljeno: 7.kolovoza 2018.]
3. BARAN, J., DOBROTIĆ, I., MATKOVIĆ, J. (2001.): Razvoj institucionaliziranog predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijednom putu?. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*. [Online] Dostupno na: [<https://hrcak.srce.hr/82790>] [Pristupljeno: 7.kolovoza 2018.]

MREŽNI IZVORI

1. *Sustav odgoja i obrazovanja*, dostupno na: <https://mzo.hr/hr/rubrike/obrazovanje> pristupano dana 05.07.2018 (pristupljeno 05.07.2018)
2. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, dostupno na: <https://mzo.hr/hr/rubrike/visoko-obrazovanje> (pristupljeno 24.srpnja.2018)
3. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj*, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html
4. (pristupljeno: 08.kolovoza,2018)
5. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*, dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju> (pristupljeno 10.srpnja,2018)
6. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html (pristupljeno 11.srpnja,2018)
7. Separacijska anksioznost ili strah od odvajanja, dostupno na: <http://www.roda.hr/portal/djeca/gegavci/separacijska-anksioznost.html> (pristupljeno 27.kolovoza,2018)
8. *Tehnike generiranja protokola*, dostupno na: (<http://autopoiesis.foi.hr/wiki.php?name=KM+-+Tim+16&parent=NULL&page=Tehnike%20generiranja%20protokola>)
9. (pristupljeno 06.rujna,2018)
10. Tomašić, B., Brezinščak, T., *Moje dijete se teško prilagođava vrtiću, a ja još teže* (online) Dostupno na (<http://www.roditelji.hr/vrtic/moje-dijete-tesko-se-prilagodava-na-vrtic-ja-jos-teze/>) (pristupljeno 03.rujna, 2018)
11. MARCINEL, D. (2015.): Mješovite skupine u dječjim skupinama, [Online] Dostupno na: [<http://www.istrazime.com/djecja-psihologija/mjesovite-skupine-u-djecjim-vrticima/>][pristupljeno 08.kolovoza 2018.]

9. POPIS SLIKA

1. Slika 1. Letak dječjeg vrtića Buje (Izvor: arhiva Sanja Opačak)

10. SAŽETAK

Polazak djeteta u jaslice ili vrtić velika je promjena za djecu koja se po prvi odvajaju od obitelji. U razdoblju prilagodbe djeca se prilagođavaju na novo okruženje i nove i nepoznate situacije. Za neku djecu razdoblje prilagodbe predstavlja i veliki stres, te na nove situacije reagiraju promjenama u ponašanju i plačem, tako iskazuju tugu zbog odvojenosti od roditelja. Odgojitelji u razdoblju prilagodbe uspostavom komunikacije i stvaranjem socio-emocionalne veze s djetetom, olakšavaju djetetovu prilagodbu i pomažu mu u daljnjoj socijalizaciji s ostalom djecom. Uloga roditelja u razdoblju prilagodbe je pomoći djetetu da na što lakši način prebrodi odvajanje od obitelji. Pozitivni stav prema vrtiću i odgojiteljicama pomoći će roditeljima da svojim primjerom pokažu djeci da su ponosni na njih što odrastaju i što mogu boraviti u vrtiću ili jaslicama.

Ključne riječi : dijete, odgojitelj, prilagodba, jaslice, vrtić, roditelji

11. SUMMARY

Departing a child into a nursery or kindergarten is a big change for children who separate from their families for the first time. In the period of adjustment, children adapt to a new environment and unknown situations. For some children, the adjustment period is a major stress and they react on new situations with changes in behavior and crying. Educators in the adjustment period, by establishing communication and creating socio-emotional relationships with the child, facilitate the child's adaptation and help him in further socialization with the other children. The role of parents in the adjustment period is to help the child to ease the separation of the family as easily as possible. A positive attitude towards kindergartens and educators will help parents to show with their own example that they are proud of children how they grow up and stay in kindergarten or nursery.

Key words: child, educator, adjustment, nursery, kindergarten, parents